

משניות

ובועז

תפארת ישראל

יכין

עם כל המפרשים כאשר נדפס מקדם

הועתק והוכנס לאינטרנט

הועתק והוכנס לאינטרנט

www.hebrewbooks.org

www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תשס"ז

ע"י חיים תשס"ה

ועם ערך אהת והמשים
הוספת חדשת

שנים מונד זננים מונד זננים מונד זננים מונד זננים

הוצאת
בית מסחר ספרים „פרדס”
י. ז. בוכבינדר, נשיא
ניו יורק, נ. י.

„פרדס” תשי”ג

משניות

סדר מועד

עם

א) פירוש רבינו עובדיה מברטנורה ז"ל . ב) תוספת יום טוב להג"מ יום טוב ליפמאן בה"ד נתן הלוי העליר ז"ל .

(שני אלה חוננו עתה ע"פ הדפסותיהם הראשונות ועי"ן חוסרו השבועים שרבו מאד בהדפסות שאחריהן).

- יב) חרושים מס' זרע יצחק מהג"מ יצחק חיות ז"ל.
- יג) חרושים מהג"מ אלעזר ז"ל אבד"ק בראדי .
- יד) מלא הרועים מהג"מ יעקב צבי יאליש ז"ל מדינוב , [בהוספות רבות] .
- טו) משנת רב [ברוך טעם] מהג"מ ברוך פרענקל תאומים ז"ל אבד"ק לייפניק [בהוספות רבות] .
- טז) בית שאול מהג"מ יוסף שאול הלוי נאמאנזאהן ז"ל אבד"ק לבוב , [בהוספות רבות] .
- יז) חרושים מהג"מ משלם זלמן אשכנזי ז"ל אבד"ק לובלין .
- יח) נמוקי הגר"ב מהג"מ יהודה בכרך ז"ל אבד"ק סייני .
- יט) דרכי המשנה וכללותיה מהג"מ יעקב חאגיז ז"ל (מספרו עץ חיים) .
- כ) תולדות רבינו הקדוש מס' בית רבי .
- כא) דקדוק לשון המשנה מהג"מ שלמה לעווזאהן ז"ל .
- כב) העתקת המלות הלועזיות מהרב ר' מאיר דארמיצער ז"ל .

- ג) מהרש"א (חא"ג) מהג"מ שמואל אליעזר הלוי אידלש ז"ל אבד"ק אוסמראה .
- ד) תוספות חרושים מהג"מ שמשון חסיד ז"ל מאלמונא (בעה"ס נורת שמשון) ומהג"מ שאול ז"ל אבד"ק אמשטרדם (בעה"ס בנין אריאל) ועוד מגאוני זמנו (כמש"ג באמסטרדם בשנת להל"ת) וחרושים רבים מהר"ז ומהר"מ ז"ל חכהן בלוד ז"ל (כמש"ג בוולנא והוראנא תקע"ח) .
- ה) תוספות ראשון לציון מהג"מ ישעיה ברלין (פיק) ז"ל .
- ו) שנות אליהו על סדר דרעים
- ז) אליהו רבא על סדר שהרות
- ח) באורי הגר"א על תמיד (הגר"א סווילנא) מדות וקנים
- ט) תוספות רע"ק מהג"מ עקיבא איגר ז"ל אב"ד ור"מ דק"ק פוונא והמדינה .
- י) חרושים מהג"מ לוי יצחק ז"ל אבד"ק ברדיטשוב .
- יא) חרושים מספר לשון הזהב מהג"מ דוד מעבלי כ"ץ שיף ז"ל אבד"ק לונדון והמדינה .

ועל כל אלה הוספנו :

אחת וחמשים תוספות חדשות נכבדות

כלן כוללות פירושים חדשים והנהגות מגאוני קדמאי ובתראי ורבים מהם היו נגזרים עד כה בכתבי יד קדשם שעין הדפוס לא שזפתם עוד , והנם נקובים בשמותיהם מעל"ד .

ואלה שבע ושלישים ההוספות החדשות :

(טו) **חדושי מהרי"ח** על כל שתא סדרי משנה, מהג"ם יואל חסיד ז"ל מאמטשיסלאוו (ככל ספרי המשניות (חיז) ממשניות די דובראונא) לא נדפסו חדושיו רק על סדר זרעים וטהרות בלבד).

(טז) ספר **יעיר קנו** על מסכת קנים, מהג"ם מנחם אליעזר ז"ל בנו של בעה"ם עמרת ראש.

(יז) (כת"י) **הגהות וחדושים** לסדר נשים ונוזקין, מהג"ם צבי הירש קאלישער ז"ל אבד"ק פהארן (בעה"ם מאוניס למש"ס).

(יח) (כת"י) **הגהות וחדושים** מהג"ם אליהו גוטמאכער ז"ל אבד"ק גרידץ (בעה"ם צמנת פענת).

(יט) (כת"י) **צבי תפארת** מהג"ם צבי הירש ז"ל (נכדו של בעה"ם חבב צבי ז"ל) אב"ד ור"מ דק"ק ברלין והמדינה (בעה"ם צבי לצדיק והגהות על הש"ס).

(כ) **הגהות הרש"ש** מהג"ם שמואל שטראשון ז"ל, ועליהן נלוו גם הערות (מכ"י) מבנו הג"ם מתתיהו ז"ל.

(כא) (כת"י) **שער הציונים** לסדר זרעים מהג"ם ישכר ז"ל (בעה"ם פתחי שערים).

(כב) (כת"י) **בן אריה** חדושים לסדר מועד ונשים מאת הג"ם זאב בן אריה ז"ל אבד"ק מעלז (בעה"ם הגהות בן אריה על הש"ס).

(כג) **מעיני יהושע** על מסכת מדות קנים ואהללות, מהג"ם יהושע העליר ז"ל אבד"ק מעלז (בעה"ם דברי יהושע וחסן יהושע וכו').

(כד) (כת"י) **חלופי גירסאות ושנויי נוסחאות** ע"פ ספרי משניות מדפוסים ישנים, וע"פ תלמוד בבלי וירושלמי, ונכללו בהם הגהות בעל שיטה מקובצת לסדר קדשים.

(כה) (כת"י) **אור גדול** מהג"ם ירוחם יהודה ליב פערלמאן ז"ל, הנודע בשם „הגדול דמינסק“.

(כו) (כת"י) **יתרון האור** חדושים רבים מהמפרש **אור גדול** הנ"ל, שלא יכולים הגליון במקומם, בסדרי מועד נשים נוזקין וקדשים, נדפסו בסוף כל חלק.

(כז) (כת"י) **חשק שלמה** חדושים מהג"ם שלמה הצהן ז"ל. מו"צ דק"ק ווילנא.

(כח) (כת"י) **משנת רב יוסף** לסדר זרעים וטהרות, מהג"ם יוסף רייזין ז"ל אבד"ק סלאנים (בעה"ם ש"ת ערות ביהוסף וכו').

(כט) (כת"י) **הגהות על סדר טהרות** מהג"ם יעקב ויינדפעלד ז"ל אבד"ק הריסלאוו.

(ל) (כת"י) **גליון מהרא"י** לסדר זרעים מהג"ם אברהם יונה יעוונין ז"ל סהוראדנא (בעה"ם נמוקי מהרא"י על הרמב"ם).

(א) **פירוש רב האי גאון** ז"ל על סדר טהרות.

(ב) **פירוש הריבב"ן** למס' שקלים, מרבינו יהודה ב"ר בנימין הרופא ז"ל ממשפחת העניים.

גם הצננו לקושים למס' שקלים מכת"י קדמוני משנות המאה הראשונה לאלף הששי.

(ג) (כת"י) ספר **מלאכת שלמה** על כל שתא סדרי משנה מהקדוש הג"ם **שלמה העדני** ז"ל (יכול כשמונה מאות דפים (פאליא) ככתב רש"י ספרדי, והכ"י היה ביד הרחוק ז"ל וחתום שמו עליו, ומזכירו לשבח כשה"ג כמע"ג את ש' סמן נ"ו ובמע"ם את מ' ס' קב"ר). [בסדר זרעים וטהרות הוצג אצל פנים המשניות].

(ד) פו' **תפארת ישראל** להג"ם ישראל ליפשיץ ז"ל אב"ד דק"ק דאנצין. עם הלכתא גבירתא לסדר זרעים ומועד. במהישו נעשה חדש ומועיל להבדיל בין הפשט ובין הפלפול, ונדפסו זה לעמית זה בשם „יבין“, רבועי' כאשר עשה הגאון המחבר ז"ל בפירושו הארוך לסדר טהרות שנדפס בתוצאה זו. — גם נתקנו בו אלפי שבושים וטעויות הרפוס שנפלו בהוצאות הקודמות.

(ה) (כת"י) **פירוש הארוך** לבעל **תפארת ישראל** ע"ם טהרות (תחת פירושו שנדפס עד כה) פירוש נפלא מאד. וקרא שמו בתקדמתו **עמרת תפארת** והיה ספון בכי"ק. גם נלוו עליו „הלכתא גבירתא“ ופתיחה „מראה כהן“ ו„קרית ארבע“.

(ו) **מסגרת זהב** מהג"ם ברוך יצחק ליפשיץ ז"ל בנו של בעל הפירוש תפארת ישראל.

(ז) **שנות אליהו** למס' שבת מרבינו אליהו ז"ל (הנר"א מווילנא). עם הערות מהג"ם נפתלי הירץ הלוי ז"ל אבד"ק יפן.

(ח) (כת"י) ספר **משנה ראשונה** באור נפלא על סדר זרעים מהג"ם אפרים יצחק ז"ל דיין ומו"ץ בק"ק פרעמישלא, בכי דינא רבא של הצדיק הג"ם יוסף אשר עהרינבערג ז"ל.

(ט) (כת"י) ספר **משנה אחרונה** באור נפלא על סדר טהרות מהג"ל (שניהם יכולו ככתב יד ערך מאה ושבעים באנען).

(י) (כת"י) ספר **יש סדר למשנה** לסדר זרעים ומועד, מהג"ם ישעיה ברלין (פיק) ז"ל, בעה"ם תוספות ראשון לציון.

(יא) **חזון נחום** להג"ם אליעזר ב"ר יעקב נחום ז"ל, לקושים מספרו להרבה מסכתות מס' קדשים וטהרות.

(יב) **יין הרקה** חדושים להרבה מסכתות, מהג"ם אליעזר ז"ל אבד"ק בראדי ואמשטרדם (בעה"ם מעשה רוקח על התורה וכו').

(יג) **בית מאיר**, חדושים להרבה מסכתות, מהג"ם מאיר פזנר ז"ל, אבד"ק שאטלאנגר והמדינה (בעה"ם בית מאיר על הש"ס וש"ע וכו').

(יד) **מעשה ארג** מהג"ם יצחק יהודה אייזיק ז"ל מקאמארנא למסכת מכשירין, זבים, ומבול יום.

לא) **תפארת יעקב** תקונים והערות לפי תפארת ישראל מהג"מ יעקב צבי שפירא ז"ל אבד"ק אסטריין.

לב) (כת"י) **אהבת איתן** מהג"מ אברהם אבלי ז"ל אבד"ק ווערזאן.

לג) (כת"י) **תוספות אנשי שם** לסדרי ירעים וטהרות. ילקוט חדש ונפלא מבחרי מבארי המשנה ומפרשיה. גלקטו מספרים נכתרים רבים מאד.

לד) (כת"י) **לקוטים באורים נפלאים** למשניות. גלקטו ונאספו מספרים רבים, מבחרי מפרשי המשניות.

לה) (כת"י) **ציונים**. מראת מקומות לדברי המשנה בכבלי ירושלמי, תו"כ, תוס', רא"ש, מיומוני, סמ"ג, מור, שו"ע, ודרכה שו"ת.

לו) **הקדמת הרמב"ם** ז"ל לסדר זרעים (מוגהת ע"פ משניות ד' נאפולי משנת רנ"ב), עם הנהגות מהר"י ברלין ז"ל. גם

הקדמת הרמב"ם ז"ל לסדר טהרות (מוגהת ע"פ כ"י מרבינו בצלאל אשכנזי ז"ל) וכביבה הערות מלוקמות מס' מי נפתוח.

לז) (כת"י) **חלוקת הקדמת הרמב"ם** ז"ל מסדר טהרות לסימנים מהג"מ יהודה אלבומוני ז"ל, (מכ"י שנכתב בשנת ה'רס"א)

גם הוספנו בו: א) הקדמת הרע"ב ז"ל לסדר טהרות עם הערות מס' חזון נחום. ב) דברי המו"ל את פירוש הרע"ב בראשונה מתוך הכ"י, ביוניציא שנת ש"ז. ג) דברי המו"ל את פירוש התו"ט בראשונה, בשנת שע"ה. ד) הסכמות הגאונים בעל עוללות אפרים והשל"ה על התו"ט. עוד זאת עשינו לתועלת הלומדים, כי הדפסנו פנים המשניות לספר שנות אליהו להקל על הלומד שיחיה הכבוד קרוב להמשנה על אחר. — גם הצגנו בראש העמודים את שם הפרק כפי שהוא בנמצא, לפי שהראשונים בהארותם לא יזכירו פרק יקראוהו בשמו.

הוספות על ההוספות

לכל ההוספות הרבות והנכבדות הנ"ל שעטרנו בהן את המשניות לא אמרנו עוד די, ולא נלאינו במלאכת הגדולה הזאת, וב"ה אורנו חיל, ויגענו ומצאנו עוד ארבע עשרה פרגוליות מוכות להוסיפן בעטרת המשניות. לפאר ולתפארת, ולתועלת רבה. ואלה הן:

א) **פירוש הראב"ד** ז"ל למסכת קנים.

ב) **סלע המחלוקת** כולל השנות הרנ"ה על פי' הראב"ד.

ג) **פירוש הרא"ש** למס' קנים, עם תקונים מס' יעיר קנו.

ד) **פירוש למס' אבות ממחזור וימרי** לרבינו שמחה ז"ל תלמידו של רש"י ז"ל, ומיחסו לרבינו יעקב

ב"ר שמשון ז"ל בן דורו של רבינו תם ז"ל (הפירוש הזה נדפס פעם אחת במחזור וימרי ע"י חברת מקיצי נדרמים, והחברה נתנה לנו לבדנו

הוכות לעטר בו את המשניות). והצגנו עליו גם נוספת כתב יד

אחר שנמצאו בו שנויים רבים וגדולים.

ה) **סדר תנאים ואמוראים** ממחזור וימרי הנ"ל ולא

נדפס בו רק כחציו, והשלמנוהו כלו ע"פ כ"י מינבען יע"פ

כ"י הרחיד"א ז"ל עם הערות הרחיד"א עליו

ו) **באור מהרש"ה** לפירוש מחזור וימרי הנ"ל, מאת

הג"מ שמעון הלוי איש הורוויץ ז"ל אבד"ק לייפציג.

ז) **הוספות לתוספות ראשון לציון** להג"מ ישעיה

ברלין ז"ל, שלא נדפסו רק במשניות דיהרנפורט בשנת תקס"ו, והמשניות ההם יקרי המציאות מאד.

ח) **מדרש שמואל** להג"מ שמואל די אוזידא ז"ל לפ' ש"ח.

ט) **באור הגר"א** ז"ל למסכת אבות.

י) **פירוש זרע יצחק** למסכת אבות להג"מ יצחק חיות ז"ל (נדפס בשלמות).

יא) **רוח חיים** להג"מ חיים מוולאזין ז"ל לפרק שנו חכמים

(הוצג על הגליון בתוך הלוקוטים).

יב) **לקוטי בתר לקוטי** מספר שושנים לדוד, בית דוד,

משנת חכמים, אמתחת בנימין, הון עשיר ולחם שמים.

יג) **מלבד אלה שנדפסו על הגליון כתוספות אנשישם ובלוקוטים.**

יד) **חרושים והגהות** מהג"מ אברהם שמעון מרוב ז"ל

אבד"ק קיידאן (בעל ההגהות והציונים לס' הלכות גדולות):

יז) **ציור חדש ונפלא לתבנית הבית ולמזבח**

ע"פ שפת בעל הפי', תפארת ישראל, מצויר בדקרוק רב ע"י

הכס מומחה (כי הציור שלו שנדפס כבר במשניות תפ"י הנהו משובש מאד)

מלבד פרק שנו חכמים שהוספנוהו במשניות אלה, שנשמט מרובי המשניות.

זכרון לראשונים

נפקד לטוב קצת מהספרים מדפוסים הקדמונים היותר מובחרים, יקדי המציאות מאד שהיו לנו לעינים ולתועלת רבה לברור ההגה המדויקת ולנוסחאות ישרות, ואלה הם:

- (א) **משניות דפוס ראשון**, עם פירוש הרמב"ם.
 דפוס נאפולי (שנת רנ"ב).
 (והוא יקר המציאות מאד, ולא נמצא בכל העולם מדפוס זה רק כעשרה ספרי משניות כאלה, כמ"ש הרב בעל ד"ס בהקדמתו למס' ברכות, ואף ברובי בתי עקר הספרים הגדולים שבועלם לא נמצאו).
- (ב) **משניות עם פי' הרמב"ם הר"ש והראב"ד**. ד' וויניציאה (ש"ו).
 (ג) **משניות שנדפס ראשונה עם פי' הרע"ב**.
 ד' וויניציאה (ש"ו).
 (ד) **משניות עם פירוש הרמב"ם והרע"ב**.
 ד' ריווא די טרינימא (ש"ד).
 (ה) **משניות עם פי' הנ"ל**. ד' מנמובא (שכ"א—שכ"ג).
 (ו) **משניות עם פי' הנ"ל**. ד' באסיליאה (ש"מ).
 (ז) **משניות עם פי' הנ"ל**. ד' וויניציאה (שס"ז).
 (ח) **משניות שנדפס ראשונה עם התוי"ט על ידי עצמו**.
 ד' פראג (שע"ה).
- (ט) **משניות שנדפס נ"כ ע"י בעל התוי"ט בעצמו עם הוספות רבות**. ד' קראקא (ת"ג).
 (י) **מתניתא דבני מערבא**, שתא סדרי, נדפס מכ"י שנמצא בארץ הקדם. ד' קעמברידזש (תרס"ב).
 (והוא יקר המציאות, כי לא נדפסו ממנו רק מעט עקומפלארים).
 (יא) **ירושלמי דפוס ראשון**. ד' וויניציאה (רפ"ב?).
 (יב) **תלמוד בבלי**, מסכתות רבות.
 ד' וויניציאה (רפ"א—רפ"ו).
 (יג) **כל הש"ס בבלי שהגיה אותו דריעב"ץ ז"ל וסידר אותו להדפכה עם ציונים מהחל ועד כלה**, ועל גליונותיו הדושי ונתהותיו.
 דפוס פפד"מ (תס"ג—תע"ד).
 (יד) **אלפסי דפוס הראשון**. ד' קישמא (רס"ט) (יקר המציאות מאד).
 (טו) **ספר דקדוקי סופרים**. מאיר העינים בנוסחות כ"י רבים.
 (טז) **ספר ערוך השלם** להרח"ג ההכס מר הנך יהודה ד"ר קאהוט ז"ל.

ועוד ספרים רבים כאלה שחיו לנו לעינים ולתועלת רבה במלאכתנו מלאכת שמים הזאת

ואלה הספרים הנבחרים אשר מהם נלקטו תוספות אנשי שם (הנ"ל אות ל"ד).

- (א) **לחם משונה על משניות להג"מ משה ב"ר נח יצחק ליפשיץ ז"ל** נדפס בקראקא שצ"ו בהסכמת המח"ש"א והב"ח. (ב) **עין חיים להר"י האג"ו ז"ל**. (ג) **באר אברהם ומי באר להג"מ אברהם ב"ר חיים ליסקר ז"ל**. (ד) **לקט הקמח להר"ט האג"ו ז"ל**. (ה) **קול הרמ"ז להר"מ זכותא ז"ל**. (ו) **לחם משונה להג"מ אורי פיווש תר' יוזבול האמילבורג ז"ל**. (ז) **הון עשיר להג"מ עמנואל היריקי ז"ל**. (ח) **לחם שמים ח"א להרעב"ץ ז"ל**. (ט) **לחם שמים להנ"ל ח"ב**, ומשנה לחם הוספות לח"א. (י) **מים חיים לבעה"ט ספר פרי הרש**. (יא) **פי שנים פי' הרא"ש לסדר זרעים עם הרבה חרושים מהמנ"ל הר"י אלישע גאליץ ז"ל**. (יב) **בית דוד להג"מ דוד קורניאלדי ז"ל**. (יג) **שושנים לדוד להג"מ דוד פאירו ז"ל**. (יד) **אמתת בנימין להג"מ בנימין וואקף פרידבורג ז"ל**. (טו) **בני יששכר להג"מ יששכר בער בן מהרש"ח ז"ל בעל נזרות שמשון**. (טז) **משנת הכמים להג"מ משה סקרעבניץ ז"ל**. (יז) **מי נפתח להג"מ יהודה ליב ערל ז"ל בעל ומלכד כל אלה נאספו אליו פנינים יקרים מהרבה פפרשי הש"ס בבלי וירושלמי, ומפרשי הרמב"ם והמור והש"ע**.
- (א) **אפיק יהודה**. (יח) **מי נפתח חלק שני על אהלות נגעים ופרה כתב יד המחבר הנ"ל**. (יט) **בנסת ישראל להג"מ גדליה ליפשיץ ז"ל**. (כ) **פאת השלחן להג"מ ישראל משקלאב ז"ל בעל תקלין חרות**. (כא) **צויר שמשון להג"מ יעקב שמשון סיניא ז"ל**. (כב) **נמוקי הגר"ב להג"מ יהודה כבוד ז"ל**. (כג) **יין הרקח להג"מ שמחה וואל הכהן ז"ל**. (כד) **שש המערכות להג"מ שמעון ל"ש ז"ל**. (כה) **רין למשנה להג"מ צבי הירש ב"ר וואקף ז"ל אבר"ק עקצין**. (כו) **תא הרצנים להג"מ**. (כז) **משנת ר' נתן להג"מ צבי אויערבאך ז"ל**. (כח) **לקומי המשנה להג"מ שרגא פיווש פרענקיל ז"ל בעל ס' ציון לדרש**. (כט) **קול סופר להג"מ חיים סופר ז"ל בעה"ט ס' מהנה חיים**. (ל) **זכרון יהודה להג"מ יהודה זונדיל ב"ר נחמיה ז"ל**. (לא) **אזב"ן יוסף להג"מ יוסף יהודה ז"ל דיין דק"ק ברעסלוא**. (לב) **זרע קורשי לג' עת להננה**. (לד) **אמרות מהורות**. שלשה להר"ש פרידנר ז"ל.

ראשי תבות בשנויי נוסחאות.

- ד"ר דפוס וויניציאה. ד"ס וקדוקי סופרים. ד"נ פי' מעד"י. ד"פ משניות בטעם פי' סמ"י דפוס ראשון, דפוס פראג (ט"ט). ד"ק דפוס קושטניניא (כ"ד). ד"ק משניות טעם פי' התוי"ט דפוס שני, דפוס קראקא (נדפס ג"כ פי' המתכנ מו"ט טעם הוספות). ד"ר דפוס ראשון. ד"ש דפוס פלוגיק (גמרא). ד"ש דפוס שונטי. כ"י"א כתב יד חוקספורד (גמרא). כ"י"ב כ"י המתכנ (גמרא). כ"י"ל כ"י לונדון (גמרא). כ"י"מ כ"י מונטנן (גמרא). כ"י"פ כ"י פלורין (גמרא). כ"י"פ כ"י פאריז (גמרא). כ"י"ק כ"י קעמברידזש הוא ספר המשניות שנדפס בקעמברידזש מה"י המונח גם כולל הספרים.
- בגס, מתניתא דתלמודא דבני מערבא. סכ"י סה מולא מלכין הקדס ויש לאוס מוכחות טכ"י סה סה לפי סכ"י יוסף אשכנזי ז"ל הונח כספר מלאכה שלמה. כ"י"ד כ"י רומא (גמרא). משב"ב משנה כננני (דפוס ראש). משב"י"ד משנה שנינושלמי (דפוס וויניציאה). משד"נ (או ד"ג) משניות דפוס נאפולי. (כוח כדפוס הראשון של המשניות עם פי' סתמ"ס. עמ"כ כ"ג). משד"פ משניות ד' פאץ משד"ג"פ משניות ד' נאפולי ופירו: צה"מ יין המשנה (כננני או שנינושלמי). ש"ז שניי נוסחאות.